

e-ISSN 3060-5059

DOI: 10.67227

IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNAL

Scientific and Innovative Research in
Social and Humanitarian Studies

Vol. 3 • Issue 10

2026

Founded in 2024

publishscience.uz

publish_science_journal@mail.ru

PEER REVIEWED • OPEN ACCESS

TALABALARNI BADIY QADRIYATLARGA QIZIQTIRISH ORQALI BADIY TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY VOSITALARI

Safarov Farhod Urazboyevich

Jizzax davlat pedagogika universiteti, mustaqil tadqiqotchi.

e-mail: saparovfarxod79@gmail.com ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-3308-6436>

Annotatsiya.

Mazkur maqolada bo'lajak o'qituvchilarning badiiy tafakkurini rivojlantirish masalalari yoritilgan. Talabalarda badiiy qadriyatlarga qiziqishni shakllantirish orqali badiiy tafakkurni rivojlantirishning zamonaviy vositalari tahlil qilingan. Tadqiqot jarayonida raqamli va multimedia texnologiyalari, innovatsion va interaktiv metodlar, fanlararo hamda amaliy yondashuvlar, loyiha ta'limi, mediata'lim, ijodiy yozuv, san'at asarlarini tahlil qilish va mustaqil ta'lim platformalaridan foydalanish imkoniyatlari ko'rib chiqilgan. Shuningdek, talabalarining badiiy tafakkur darajasini aniqlashga qaratilgan dastlabki diagnostika usullari, davra suhbatlarini tashkil etish tartibi va baholash mezonlari ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari talabalarining badiiy asarlarga qiziqishini oshirish, badiiy qadriyatlarni anglash, mustaqil va ijodiy fikrlash hamda badiiy mahsulot yaratish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun tizimli pedagogik yondashuv zarurligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: badiiy tafakkur, badiiy qadriyat, ijodkorlik, estetik tarbiya, bo'lajak o'qituvchi, kreativlik, raqamli texnologiya, multimedia, loyiha ta'limi, mediata'lim, san'at, badiiy asar, ijodiy fikrlash.

СОВРЕМЕННЫЕ СРЕДСТВА РАЗВИТИЯ ХУДОЖЕСТВЕННОГО МЫШЛЕНИЯ ПОСРЕДСТВОМ ПРИВЛЕЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ К ХУДОЖЕСТВЕННЫМ ЦЕННОСТЯМ

Сафаров Фарход Уразбоевич

Джизакский государственный педагогический университет, независимый исследователь.

Аннотация.

В статье рассматриваются вопросы развития художественного мышления будущих учителей. Анализируются современные средства развития художественного мышления посредством формирования у студентов интереса к художественным ценностям. В ходе исследования рассмотрены возможности использования цифровых и мультимедийных технологий, инновационных и интерактивных методов, междисциплинарных и практико-ориентированных подходов, проектного обучения, медиаобразования, творческого письма, анализа произведений искусства и платформ самостоятельного обучения. Кроме того, разработаны методы первичной диагностики, порядок организации круглых столов и критерии оценивания, направленные на определение уровня развития художественного мышления студентов. Результаты исследования свидетельствуют о необходимости системного педагогического подхода для повышения интереса студентов к художественным произведениям, осмысления художественных ценностей, развития самостоятельного и творческого мышления, а также формирования навыков создания художественных продуктов.

Ключевые слова: художественное мышление, художественные ценности, творчество, эстетическое воспитание, будущий учитель, креативность, цифровые технологии, мультимедиа, проектное обучение, медиаобразование, искусство, художественное произведение, творческое мышление.

MODERN MEANS OF DEVELOPING ARTISTIC THINKING THROUGH ENGAGING STUDENTS WITH ARTISTIC VALUES

Safarov Farhod Urazboyevich

Jizzakh State Pedagogical University, Independent Researcher.

Abstract.

This article examines the development of artistic thinking among future teachers. It analyzes modern approaches and tools for fostering artistic thinking by encouraging students' interest in artistic values. The study explores the potential of digital and multimedia technologies, innovative and interactive teaching methods, interdisciplinary and practice-oriented approaches, project-based learning, media education, creative writing, analysis of works of art, and independent learning platforms. In addition, methods for preliminary diagnostics, procedures for organizing roundtable discussions, and

assessment criteria aimed at determining students' levels of artistic thinking have been developed. The findings indicate the need for a systematic pedagogical approach to increasing students' interest in artistic works, enhancing their understanding of artistic values, developing independent and creative thinking, and fostering skills in creating artistic products.

Keywords: artistic thinking, artistic values, creativity, aesthetic education, future teachers, creative potential, digital technologies, multimedia, project-based learning, media education, art, artistic works, creative thinking.

Kirish. Zamonaviy ta'lim tizimi talabalarga nazariy bilim berish bilan bir qatorda, ularning ijodiy dunyoqarashi, estetik didi, mustaqil fikrlashi va badiiy tafakkurini rivojlantirish vazifasini ham bajarishi lozim. Chunki bugungi kunda bo'lajak o'qituvchidan faqat o'z fanini bilish emas, balki o'quvchilarning ma'naviy-estetik dunyosiga ta'sir ko'rsatish, ularni ijodiy faoliyatga yo'naltirish va badiiy qadriyatlarni anglashga o'rgatish ham talab etiladi. Badiiy tafakkur — badiiy asarlar, san'at, adabiyot va estetik tajriba vositasida voqelikni obrazli, hissiy, estetik va ijodiy tarzda anglash qobiliyatidir. Badiiy tafakkur insonning borliqni oddiy kuzatishidan farqli ravishda, undagi mazmun, ramz, obraz, go'zallik va insoniy qadriyatlarni anglash imkonini beradi. Badiiy tafakkur kishilik jamiyatining barcha bo'g'inlarida har bir shaxsning hayotiy pozitsiyasi va dunyoqarashini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois talabalar badiiy tafakkurini rivojlantirish masalasi pedagogika, psixologiya, estetika va san'atshunoslik bilan bog'liq tadqiqotlarda dolzarb yo'nalishlardan biri hisoblanadi.

Zamonaviy yondashuvda badiiy tafakkur faqat tayyor san'at asarlarini o'rganish bilan chegaralanmaydi. Talaba badiiy asarni o'qishi, undagi g'oyani anglashi, muallif pozitsiyasini tahlil qilishi, obrazlarning xatti-harakatiga munosabat bildirishi, asar mazmunini zamonaviy hayot bilan bog'lashi va nihoyat, o'zining badiiy mahsulotini yaratishi kerak. Shu nuqtayi nazardan, talabalarni badiiy qadriyatlarga qiziqtirish badiiy tafakkurni rivojlantirishning muhim pedagogik sharti sifatida qaraladi. Badiiy qadriyatlar orqali talaba inson, jamiyat, tabiat, Vatan, oila, ustoz-shogird munosabatlari, ezgulik, go'zallik, mehr-oqibat kabi tushunchalarni obrazli va hissiy jihatdan anglaydi.

Tadqiqotning asosiy maqsadi — talabalarni badiiy qadriyatlarga qiziqtirish orqali ularning badiiy tafakkurini rivojlantirishning zamonaviy vositalarini aniqlash va pedagogik jihatdan asoslash.

Tadqiqot vazifalari quyidagilardan iborat:

- badiiy tafakkurning mazmun-mohiyatini aniqlash;
- talabalarni badiiy qadriyatlarga qiziqtirishning pedagogik imkoniyatlarini o'rganish;
- badiiy tafakkurni rivojlantirishda zamonaviy raqamli vositalarning imkoniyatlarini aniqlash;
- interaktiv va innovatsion metodlardan foydalanish yo'llarini belgilash;
- talabalarning badiiy tafakkur darajasini aniqlash mezonlarini ishlab chiqish;
- badiiy asarlarni o'rganish orqali talabalarning ijodiy faolligini oshirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish.

METODOLOGIYA VA TADQIQOT USULLARI

Tadqiqotda badiiy tafakkurni rivojlantirish jarayonini o'rganishda pedagogik kuzatuv, suhbat, davra suhbat, diagnostik topshiriqlar, badiiy asarlarni tahlil qilish, ijodiy topshiriqlar, taqqoslash, umumlashtirish va pedagogik tajriba elementlaridan foydalanildi. Tadqiqotning metodologik asosini shaxsga yo'naltirilgan, faoliyatga asoslangan, kompetensiyaviy, ijodiy va integrativ yondashuvlar tashkil etdi. Talabalarning badiiy tafakkurini rivojlantirish jarayonida quyidagi zamonaviy vositalarga alohida e'tibor qaratildi.

Raqamli va multimedia texnologiyalari. Raqamli san'at va grafik dasturlar. Grafik planshetlar, Adobe Photoshop, Procreate, Canva kabi dasturlar yordamida talabalarning vizual tafakkurini rivojlantirish imkoniyati kengayadi. Talaba tayyor tasvirni faqat tomosha qiluvchi emas, balki uni qayta ishlab, yangi mazmun va obraz yaratuvchi faol subyektga aylanadi.

Virtual va kengaytirilgan borliq. VR va AR texnologiyalari orqali talabalar mashhur muzeylar, tarixiy obidalar va san'at galereyalarining virtual muhitini o'rganishlari mumkin. Bunday muhit badiiy obrazni fazoviy tasavvur qilish, san'at asarini turli nuqtayi nazardan ko'rish va estetik taassurotni boyitishga xizmat qiladi.

Sun'iy intellekt vositalari. Sun'iy intellekt asosidagi vositalardan ijodiy g'oya ishlab chiqish, matn va tasvir yaratish, turli badiiy variantlarni taqqoslash hamda ijodiy topshiriqlarni modellashtirishda foydalanish mumkin. Bunda muhim jihat — sun'iy intellekt talabaning o'rniga ijod qiluvchi vosita sifatida emas, balki uning g'oyasini rivojlantirishga yordam beruvchi texnologik vosita sifatida qo'llanilishidir. Talaba g'oyani mustaqil ishlab chiqishi, natijani tanqidiy baholashi va yakuniy ijodiy mahsulot uchun mas'uliyatni o'z zimmasiga olishi kerak.

Innovatsion va interaktiv metodlar

Storytelling — hikoyalash. Storytelling texnologiyasi orqali talabalar badiiy voqealarni qayta hikoya qilish, o'z qahramonlarini yaratish, voqealar rivojini o'zgartirish va muqobil yakunlar ishlab chiqishga o'rgatiladi. Masalan, talabalarga: "Agar asar qahramoni boshqa qaror qabul qilganida, voqealar qanday rivojlangan bo'lar edi?" degan savol beriladi. Bu topshiriq talabaning tasavvuri, mantiqiy fikrlashi va badiiy obraz yaratish qobiliyatini faollashtiradi.

Mediasavodxonlik va filmlar tahlili. Kino, animatsiya, teatr, reklama va videomateriallarni shunchaki tomosha qilish emas, balki ularning badiiy va kommunikativ xususiyatlarini tahlil qilish talabaga obraz, rang, musiqa, ramz va kompozitsiyaning mazmun yaratishdagi rolini anglash imkonini beradi.

Kreativ yozuv. Kreativ yozuv mashg'ulotlari talabalarning so'z boyligi, tasavvuri va badiiy ifoda imkoniyatlarini kengaytiradi. Masalan:

"Agar dunyoda ranglar bo'lmaganida...";

“Kelajakdagi maktab qanday bo‘ladi?”;
 “Ustozimga maktub”;
 “Vatanimni bir obraz orqali tasvirlasam...”;
 “Bir kun kitob qahramoni bo‘lib qolsam...” kabi topshiriqlar berilishi mumkin.

NATIJALAR

Tadqiqotning tajriba-sinov ishlari Jizzax davlat pedagogika universiteti, Qo‘qon davlat universiteti hamda Navoiy davlat universitetida Boshlang‘ich ta‘lim va Pedagogika va psixologiya ta‘lim yo‘nalishlarida tahsil olayotgan talabalar ishtirokida tashkil etildi. Tajriba-sinov jarayoniga jami 300 nafardan ortiq talaba jalb qilinib, ularda badiiy qadriyatlarga qiziqish va badiiy tafakkurni rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari o‘rganildi.

Tajriba-sinov jarayonida talabalar badiiy tafakkurini rivojlantirish holatini aniqlash maqsadida dastlabki diagnostika ishlari olib borildi. Diagnostika jarayonida talabalar badiiy asarlarni idrok etishi, badiiy obrazlarni tahlil qilishi, umuminsoniy va milliy qadriyatlarni anglay olishi, ijodiy fikrlarini mustaqil ifodalashi hamda badiiy-ta‘limiy faoliyatda zamonaviy vositalardan foydalanish imkoniyatlari baholandi. Dastlabki diagnostika natijalari asosida talabalar badiiy tafakkurini rivojlantirishga yo‘naltirilgan pedagogik faoliyat mazmuni belgilandi. Bunda badiiy asarlarni o‘qish va tahlil qilish, munozara va davra suhbatlari, storytelling, kreativ yozuv, film va animatsiyalar tahlili, jamoaviy ijodiy loyihalar, raqamli san‘at vositalari, virtual va interaktiv muhitlardan foydalanish kabi zamonaviy pedagogik vositalarga ustuvor ahamiyat berildi.

Tajriba-sinov jarayonida talabalar nafaqat badiiy asar mazmunini o‘zlashtirish, balki undagi g‘oya, obraz, estetik mazmun va umuminsoniy qadriyatlarni mustaqil tahlil qilishga yo‘naltirildi. Shuningdek, talabalar tomonidan ijodiy topshiriqlarni bajarish, badiiy mahsulot yaratish, o‘z ijodiy ishlarini taqdim etish va faoliyat yakunida refleksiya qilish imkoniyatlari yaratildi.

Mazkur tajriba-sinov ishlari badiiy qadriyatlarga qiziqishni kuchaytirish orqali talabalar badiiy tafakkurini rivojlantirish jarayonini tizimli tashkil etish, uning mazmunini zamonaviy pedagogik va raqamli vositalar bilan boyitish hamda talabalarni faol ijodiy faoliyatga jalb etish zarurligini ko‘rsatishga yo‘naltirildi.

Talabalar badiiy tafakkurini baholash mezonlari

1-jadval

Daraja	Asosiy mezonlar	Talabani tavsifi
Yuqori	Ijodiy va mustaqil yondashuv	Badiiy tafakkur tushunchasiga ijodiy yondashadi, badiiy asar mohiyatini chuqur idrok etadi, badiiy tafakkur mahsulotini va obrazli iboralarni to‘g‘ri aniqlaydi hamda ta‘lim jarayonida samarali qo‘llay oladi
Yaxshi	Mazmunni anglash va amaliy qo‘llash	Badiiy tafakkur tushunchasini anglaydi, badiiy asar mohiyatini idrok eta oladi, badiiy tafakkur mahsulotlarini aniqlashda ayrim qiyinchiliklarni yenga oladi va ta‘lim jarayonida undan unumli foydalanadi
O‘rta	Qisman bilim va cheklangan ijodkorlik	Badiiy tafakkur tushunchasini anglaydi, uning bosqichlarini qisman biladi, biroq ularning xususiyatlarini mustaqil yoritishda qiyinchilikka duch keladi
Past	Qiziqish va ijodiy yondashuvning yetishmasligi	Ijodiy yondashuv yetarli emas, badiiy tafakkur tushunchasini anglash darajasi past, badiiy asarlarga qiziqishi sust

Badiiy qadriyatlarga qiziqirish va badiiy tafakkurni rivojlantirish vositalari

2-jadval.

Vosita	Amalga oshirish shakli	Rivojlantiriladigan jihat
Badiiy asar	O‘qish, tahlil, munozara	Obrazli tafakkur
Raqamli san‘at	Grafik va multimedia topshiriqlari	Vizual tafakkur
Storytelling	Hikoya yaratish va qayta ishlash	Tasavvur va nutq
Film tahlili	Kino va animatsiyani tahlil qilish	Tanqidiy va estetik tafakkur
Kreativ yozuv	Esse, hikoya, she‘r	Badiiy ifoda
Loyiha ta‘limi	Jamoaviy ijodiy loyiha	Hamkorlik va ijodkorlik
VR/AR	Virtual muzey va san‘at muhitlari	Fazoviy tasavvur
Sun‘iy intellekt	G‘oya va vizual konsepsiyalar yaratish	Raqamli kreativlik
Art-terapiya elementlari	Rasm, rang, loy bilan ishlash	Hissiy-badiiy ifoda
Davra suhbatlari	Savol-javob, munozara	Mustaqil fikrlash

MUHOKAMA

Talabalar badiiy tafakkurini rivojlantirish masalasida faqat badiiy asarlarni o‘qitish bilan cheklanib qolish yetarli emas. Badiiy asarni o‘qish — boshlang‘ich bosqich; uning mazmunini anglash, badiiy obrazlarni tahlil qilish, muallif g‘oyasini aniqlash, shaxsiy munosabat bildirish va yangi ijodiy mahsulot yaratish esa badiiy tafakkurning yuqori bosqichlarini tashkil etadi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlarda ijodiy fikrlash g‘oyalarni yaratish, ularni baholash va takomillashtirish jarayonlari bilan bog‘lanadi. OECDning PISA 2022 ijodiy fikrlash konsepsiyasida ham ijodiy fikrlash turli va original g‘oyalarni yaratish, ularni baholash va takomillashtirish qobiliyati sifatida ko‘rsatiladi. Bu yondashuv badiiy ta‘limda ham muhim metodik asos bo‘la oladi. Shu sababli talaba badiiy asarni o‘qigandan keyin “Asarda nima deyilgan?” degan savol bilan cheklanmasligi kerak. Unga:

“Muallif bu g‘oyani nima uchun aynan shu obraz orqali ifodalagan?”

“Siz qahramon o‘rnida bo‘lganingizda qanday qaror qabul qilardingiz?”

“Asarning yakunini o‘zgartirsangiz, qanday yakun yaratgan bo‘lardingiz?”

“Asardagi qadriyat bugungi jamiyat uchun qanday ahamiyatga ega?”

“Asar asosida qanday yangi badiiy mahsulot yaratish mumkin?” kabi savollar berilishi maqsadga muvofiq. Bunday topshiriqlar talabaniy reproduktiv faoliyatdan produktiv va ijodiy faoliyatga o‘tishini ta’minlaydi.

Badiiy asar va zamonaviy kasbga yo‘naltirish. Yoshlarni badiiy asarlarga qiziqtirish orqali ularni zamonaviy kasb va hunarlarga yo‘naltirish imkoniyatlari ham mavjud. Masalan, Artur Konan Doylning “Sherlok Xolms sarguzashtlari” asarlarida kuzatuvchanlik, dalillarni taqqoslash, mantiqiy xulosa chiqarish va muammoli vaziyatlarni tahlil qilish kabi faoliyatlar aks etadi. Endi Veyyerning “Marslik” asari ilmiy tafakkur, muammolarni hal qilish va texnologik yechimlarga qiziqish uyg‘otuvchi material sifatida qaralishi mumkin.

Ayzek Azimovning “Men, robot” turkum hikoyalari texnologiya, robototexnika va inson-mashina munosabatlari haqida fikrlash imkonini beradi.

Teodor Drayzerning “Moliyachi” asari iqtisodiy munosabatlar va tadbirkorlik masalalarini badiiy kontekstda ko‘rib chiqish imkonini beradi.

Mark Tvenning “Tom Soyerning sarguzashtlari” asaridagi mashhur devorni bo‘yash sahnasi esa inson psixologiyasi, motivatsiya, ishonirish va kommunikatsiya masalalarini muhokama qilish uchun qiziqarli material bo‘la oladi.

O‘zbek adabiyoti namunalari ham bu borada katta pedagogik imkoniyatga ega. Abdulla Qodiriyning “O‘tkan kunlar”, Odil Yoqubovning “Ulug‘bek xazinasi”, Said Ahmadning “Ufq” trilogiyasi, Oybekning “Qutlug‘ qon” asari kabi asarlar orqali tarixiy tafakkur, ma’naviy qadriyatlar, ijtimoiy munosabatlar, insoniy mas’uliyat va kasbiy dunyoqarash masalalarini muhokama qilish mumkin.

Abdulla Qodiriy va Cho‘lponning publitsistik merosi esa talabalarda matn bilan ishlash, ijtimoiy muammolarni ko‘ra olish, o‘z fikrini badiiy-publitsistik shaklda ifodalash ko‘nikmalarini rivojlantirish uchun xizmat qilishi mumkin. Demak, badiiy asar faqat estetik zavq manbai emas, balki shaxsning dunyoqarashi, kasbiy qiziqishi va ijodiy tafakkurini rivojlantiruvchi pedagogik vosita sifatida ham qaralishi mumkin.

Zamonaviy raqamli vositalarning o‘rni. Raqamli texnologiyalar badiiy tafakkurni rivojlantirish uchun yangi imkoniyatlarni yaratmoqda. Biroq texnologiyaning mavjudligi o‘z-o‘zidan ijodkorlikni shakllantirmaydi. Muhim jihat — uning qanday pedagogik maqsadda qo‘llanilishidir. Masalan, talaba AI vositasidan tayyor rasm olish uchun emas, balki o‘z g‘oyasining turli vizual variantlarini ishlab chiqish, ularni taqqoslash va o‘zining yakuniy ijodiy qarorini shakllantirish uchun foydalanishi mumkin.

UNESCOning o‘qituvchilar uchun AI kompetensiyalari doirasida ham sun‘iy intellektdan foydalanishda inson markaziyli, etika, AI asoslari va pedagogik qo‘llash masalalariga alohida e’tibor qaratiladi. Shu sababli badiiy ta’limda AI vositalaridan foydalanish ijodiy mustaqillik va akademik mas’uliyat bilan uyg‘unlashtirilishi lozim.

XULOSA

Talabalarni badiiy qadriyatlarga qiziqtirish orqali badiiy tafakkurni rivojlantirish zamonaviy ta’limning muhim yo‘nalishlaridan biridir. Badiiy tafakkur talabaniy faqat san’at yoki adabiyotga bo‘lgan qiziqishini emas, balki uning mustaqil fikrlashi, tasavvuri, estetik didi, ijodiy faolligi va ijtimoiy dunyoqarashini ham rivojlantiradi. Tadqiqot davomida badiiy tafakkurni rivojlantirishda badiiy asarlarni o‘qish va tahlil qilish, davra suhbatlari, storytelling, kreativ yozuv, film tahlili, loyiha ta’limi, STEAM, raqamli san’at, multimedia, virtual muhitlar va sun‘iy intellekt vositalaridan pedagogik maqsadda foydalanish imkoniyatlari aniqlandi. Dastlabki diagnostika talabalarining badiiy tafakkur darajasi bir xil emasligini ko‘rsatdi. Shu sababli ularni yuqori, yaxshi, o‘rta va past darajalar asosida baholash hamda har bir darajaga mos ijodiy topshiriqlarni tashkil etish maqsadga muvofiq. Badiiy tafakkurni rivojlantirishning eng muhim sharti — talabaniy badiiy qadriyatni shunchaki bilishi emas, balki uni **idrok etishi, tahlil qilishi, shaxsiy munosabat bildirishi va yangi badiiy mahsulotda ifodalashidir.** Shuningdek, badiiy asarlar orqali talabalarda zamonaviy kasblarga qiziqish uyg‘otish, muammolarni tahlil qilish, ijodiy yechim topish, muloqot qilish va o‘z g‘oyalarini taqdim etish ko‘nikmalarini rivojlantirish mumkin.

Shunday qilib, badiiy qadriyatlar, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va raqamli vositalarning integratsiyasi bo‘lajak o‘qituvchilarning badiiy tafakkurini rivojlantirishning samarali metodik yo‘nalishlaridan biri sifatida namoyon bo‘ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Doyl A. K. Sherlok Xolms va doktor Uotsonning sarguzashtlari. – Toshkent: Yurist-Media markazi, 2021. – 324 b. – ISBN: 978-9910-70-843-5. URL: <https://asaxiy.uz/ru/product/artur-konan-doyl-sherlok-holms-va-doktor-uotsonning-sarguzashtlari-qattiq>
2. Qodiriy A. O‘tkan kunlar. – Toshkent: Sharq, 2018. – 384 b. – ISBN: 978-9943-26-779-4. URL: <https://akbt.tkti.uz/uz/books/20229>
3. Yoqubov O. Ulug‘bek xazinasi. – Toshkent: Nodirabegim, 2021. – 324 b. – ISBN: 978-9943-5877-4-8. URL: <https://akbt.urdu.uz/uz/books/8648>
4. Yo‘ldoshev Q. Talabalarining kitobxonligi va ta’lim maqsadlari haqida fikrlar // Gazeta.uz. – 2024.